

แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคม อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี GUIDELINES FOR VALUE PROMOTION AS SUSTAINABLE SOCIAL CAPITAL OF BLUE CRAB BANK : A CASE STUDY OF BANGSARAY COMMUNITY, SATTAHIP DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

วรากร อัครจารัสโรจน์, วรวุฒิ เฟ็งพันธ์*, สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์**

Waragorn Akarajasroch, Worawut Phengphan*, Suwichai Kosaiyawat**

นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาและการพัฒนาสังคม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,
ปีการศึกษา 2564, e-Mail: 62920075@go.buu.ac.th (Corresponding Author)

Student, Master of Education (Program in Education and Social Development), Faculty of Education
Burapha University, Academic Year 2021, e-Mail: 62920075@go.buu.ac.th (Corresponding Author)

(Received: 2021, December 21; Revised: 2022, February 27; Accepted: 2022, March 1)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคม
กรณีศึกษาชุมชน บางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม
คุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ
จังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก
กับเจ้าหน้าที่กลุ่มเกษตรกรทำประมงบางเสร่ ผู้นำชุมชนตำบลบางเสร่ กลุ่มเยาวชนอายุ
ตั้งแต่ 18-20 ปี และชาวประมง ตำบลบางเสร่ ที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 2 ปี
รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 คน และใช้การสนทนากลุ่มกับตัวแทนผู้นำชุมชนตำบลบางเสร่
ตัวแทนสำนักงานเทศบาลตำบลบางเสร่ ประธานศูนย์เรียนรู้ธนาคารปูม้า บางเสร่
กลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการเยาวชนตำบลบางเสร่ ตัวแทนนักวิชาการ และตัวแทนครูโรงเรียน
ชุมชนบ้านบางเสร่ จำนวน 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบตีความ
และสรุปข้อมูลสำคัญ รายงานผลเป็นเชิงพรรณนาความ

*, **อาจารย์ประจำภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,
e-Mail: worawut@buu.ac.th, kosajyaw@buu.ac.th

Lecturer, Vocational Education and Social Development, Faculty of Education, Burapha University,
e-Mail: worawut@buu.ac.th, kosajyaw@buu.ac.th

ผลการวิจัย 1. คุณค่าของธนาคารปูม้า ในฐานะทุนทางสังคม กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่าคุณค่าของธนาคารปูม้า ในฐานะทุนทางสังคม กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 4 คุณค่า ดังนี้ 1) คุณค่าด้านทุนมนุษย์ ได้แก่ คุณค่าทางร่างกาย คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางปัญญา และคุณค่าทางลักษณะนิสัย 2) คุณค่าด้านทุนสถาบัน ได้แก่ คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางศาสนา และคุณค่าทางเศรษฐกิจ 3) คุณค่าด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม ได้แก่ คุณค่าทางปัญญา คุณค่าทางศาสนา และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ และ 4) คุณค่าด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ คุณค่าทางสังคม และคุณค่าทางเศรษฐกิจ 2. แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี สามารถสรุปได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดำเนินงานของธนาคารปูม้า ด้านการจัดการความรู้ของชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ด้านการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน และด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ของชุมชน

คำสำคัญ: คุณค่า, ธนาคารปูม้า, ทุนทางสังคม, ชุมชนบางเสร่

ABSTRACT

This research aimed to study the value of the Blue Crab Bank as a social capital, a case study of Bangsaray Community, Sattahip District, Chonburi Province and ways to promote the value of the Blue Crab Bank as a sustainable social capital. This was a qualitative research. Data were collected by in-depth interviews with 40 agricultural group officials in charge of Bangsaray fisheries, community leaders in Bangsaray, concerned youth groups with 18-20 years of age, and fishermen in Bangsaray Sub-district. These people had at least 2 years of work experience. Focus group discussion was conducted with 8 representatives from Bangsaray community leaders, Bangsaray Sub-district Municipality Office chairman of the Blue Crab Bank Learning Center, Bangsaray, youth parents in Bangsaray Sub-district, academic people, and Chumchonbanbangsaray School teachers. The data were analyzed by means of content analysis and interpretation, and the important information was summarized by descriptive writing.

It was found that: 1. The value of Blue Crab Bank as a sustainable social capital, a case study of Bangsaray Community, Sattahip District, Chonburi Province consisted of 4 values, as follows: 1) Human capital value was physical value, the mental value and intellectual value, 2) The value of institutional capital was the social value, religious value and economic value, 3) The value of cultural wisdom capital was intellectual value, religious value and aesthetic value, and 4) the value of natural resource capital was the social value and economic value. 2. Guidelines for promoting the value of Blue Crab Bank as a sustainable social capital, a case study of Bangsaray Community, Sattahip District, Chonburi Province may be summarized in 4 aspects, namely, participation of people in the community in the operation of the Blue Crab Bank, the knowledge management of the community together with the agencies involved in education, the establishment of lifelong learning resources of the community, and public relations of knowledge dissemination of the community.

Keywords: Value, Blue crab bank, Sustainable social capital, Bangsaray community.

บทนำ

การพัฒนาชุมชนของประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการควบคุม และบริหารจัดการโดยภาครัฐ ลักษณะบนลงล่าง (Top down) ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพชุมชนเพื่อไปสู่ความทันสมัย ตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-4 โดยรัฐเป็นผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยส่งเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการพร้อมงบประมาณและโครงการสำเร็จรูปที่เน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจตามประเทศตะวันตก ส่งผลให้ชุมชนติดการพึ่งพาจากภายนอกชุมชน โดยชุมชนไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดความเข้มแข็งได้ (กิ่งแก้ว สุวรรณศิริ, 2558) ดังนั้นการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งต้องอาศัยความร่วมมือ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันจากคนในชุมชน ซึ่งนับเป็นการพัฒนาโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือทำให้เกิดเครือข่ายในชุมชนและชุมชนเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ชุมชนบางเสร่ เดิมรู้จักกันในชื่อ “สำเหร่” มีชายหาดบางเสร่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ตั้งอยู่ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ชุมชนบางเสร่เคยได้รับการก่อตั้งธนาคาร

ปทุมชาวมชนจากการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน ทำให้ต้องปิดตัวลง ต่อมาวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ธนาคารปูม้า บางเสร่ หรือศูนย์การเรียนรู้พะวงพันธุ์ปูไข่ กลุ่มเกษตรกรทำประมงบางเสร่ ได้ถูกก่อตั้งขึ้นที่สะพานท่าเทียบเรือกลุ่มประมงบางเสร่ โดยความร่วมมือของกลุ่มเกษตรกรทำประมงบางเสร่ เพื่อรักษาสมดุลสัตว์น้ำทางทะเลและเพื่อสร้างระบบนิเวศน์ที่อุดมสมบูรณ์ในท้องทะเล (สำนักงานเทศบาลตำบลบางเสร่, ออนไลน์, 2563)

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นที่ภาคสนามแบบเจาะจง เข้าร่วมอบรมกับธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ และสำรวจข้อมูลของกลุ่มเกษตรกรทำประมงชุมชนบางเสร่ พบว่าธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ ยังไม่ได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น และเยาวชนรุ่นหลังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ทั้งที่อาชีพประมงเป็นอาชีพหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนในชุมชน ปัจจุบันชาวประมงพื้นบ้านนำแม่ปูไข่นอกกระดองมาฝากธนาคารปูจำนวนน้อยลง ผู้ที่มาศึกษาดูงานส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นหรือนักท่องเที่ยว อีกทั้งธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ ยังต้องการความช่วยเหลือจากทุนทางสังคมในชุมชนสำหรับการดำเนินการพัฒนาต่อยอดธนาคารปูม้าแห่งนี้ให้เป็นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้บุตรหลานหรือคนรุ่นต่อไปในชุมชนมีแหล่งอาหารจากทรัพยากรธรรมชาติใกล้ตัวที่อุดมสมบูรณ์ในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้า ในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตตหีบ จังหวัดชลบุรี เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชนเกิดความสนใจ เห็นคุณค่าและความสำคัญของธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ และชาวประมงพื้นบ้านให้ร่วมมือกับธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเป็นแนวทางแก่ชุมชนในการช่วยกันส่งเสริมดูแลรักษาธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคม กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตตหีบ จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตตหีบ จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

1.1 ศึกษาคุณค่าของธนาคารปุม้าในฐานะทุนทางสังคม กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยใช้แนวทางในการพิจารณาขอบเขตของคุณค่า วอลเตอร์ กู๊ดโนว์ เอเวอร์เรตต์ (Everett, 1900) ได้แก่ คุณค่าทางร่างกาย คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางปัญญา คุณค่าทางลักษณะนิสัย คุณค่าทางศาสนา คุณค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์

1.2 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปุม้าในฐานะทุนทางสังคม อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยขอบเขตของทุนทางสังคม ประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนสถาบัน ทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม และทุนทรัพยากรธรรมชาติ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557)

2. ขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำประมง บางเสร่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับธนาคารปุม้า ชุมชนบางเสร่ ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2.2 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนผู้นำชุมชนตำบลบางเสร่ ตัวแทนสำนักงานเทศบาลตำบลบางเสร่ ประธานศูนย์เรียนรู้ธนาคารปุม้า บางเสร่ ตัวแทนผู้ประกอบการเยาวชนตำบลบางเสร่ ตัวแทนนักวิชาการ และตัวแทนครูโรงเรียนชุมชนบ้านบางเสร่ จำนวน 8 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ธนาคารปุม้า ชุมชนบางเสร่ ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาคุณค่าของธนาคารปุม้าในฐานะทุนทางสังคม กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่กลุ่มเกษตรกรทำประมงบางเสร่ ผู้นำชุมชนตำบลบางเสร่ กลุ่มเยาวชนอายุตั้งแต่ 18 ถึง 20 ปี และชาวประมงตำบลบางเสร่ที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 2 ปี รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยาย

และพรรณาร่วมกับการจัดหมวดหมู่ข้อมูล และตรวจสอบด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มา

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาการปูม้าในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ ผ่านการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนผู้นำชุมชนตำบลบางเสร่ ตัวแทนสำนักงานเทศบาลตำบลบางเสร่ ประธานศูนย์เรียนรู้ธนาการปูม้า บางเสร่ ตัวแทนผู้ประกอบการเยาวชนตำบล บางเสร่ ตัวแทนนักวิชาการ และตัวแทนครูโรงเรียนชุมชนบ้านบางเสร่ จำนวน 8 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณาร่วมกับการจัดหมวดหมู่ข้อมูล และตรวจสอบด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 คุณค่าของธนาการปูม้าในฐานะทุนทางสังคม กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 4 คุณค่า ดังนี้

1.1 คุณค่าด้านทุนมนุษย์ คือ มีบุคลากรที่มีองค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะความเข้าใจในการทำงาน ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจาก คุณค่าทางร่างกาย คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางปัญญา และคุณค่าทางลักษณะนิสัยของคนในชุมชน

1.2 คุณค่าด้านทุนสถาบัน คือ เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนเป็นองค์กรที่มีศรัทธา ความเชื่อมั่น และมีจิตสำนึกร่วมกัน มุ่งมั่นในสิ่งเดียวกันเพื่อพัฒนาสังคมชุมชน ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากคุณค่าทางสังคม คุณค่าทางศาสนา และคุณค่าทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

1.3 คุณค่าด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม คือ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับธนาการปูม้าจากตัวบุคคล ชุมชน ภูมิปัญญา ปราชญ์ท้องถิ่น จนเกิดกระบวนการนำไปพัฒนาสู่การใช้ประโยชน์ และความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเองของชุมชน ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากคุณค่าทางปัญญา คุณค่าทางศาสนา และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของคนในชุมชน

1.4 คุณค่าด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ คือ เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากคุณค่าทางสังคมและคุณค่าทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

นักศึกษาและนักท่องเที่ยวในชุมชนบางเสร่ รวมทั้งการสร้างเสริมนิสัยเอื้ออาทร มีน้ำใจ มีจิตอาสาแก่คนในชุมชนจำนวนไม่น้อย ผู้นำชุมชนทำประโยชน์ต่อชุมชนสม่ำเสมอ ทำให้การดำเนินการของธนาคารปูม้าดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันจากความร่วมมือของทุก ๆ คน หรือทุนมนุษย์ในชุมชนนั่นเอง สอดคล้องกับ ศนิสา ใจเจริญ (2562) ที่ศึกษา รูปแบบการจัดการความรู้ที่ส่งเสริม คุณค่าของมรดกทางธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติในจังหวัดระยอง พบว่าคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติแบ่งเป็น 8 คุณค่า คือ คุณค่าทางร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา ลักษณะนิสัย ศาสนา เศรษฐกิจ และสุนทรียศาสตร์ คุณค่าทั้ง 8 นี้ ส่งผลให้มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ด้านความรู้ความเข้าใจในตนเอง ความรัก ความเมตตา และความเคารพตนเองและผู้อื่น รวมถึงเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม ด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม

2. คุณค่าด้านทุนสถาบันของธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ มีรายละเอียดดังนี้ คุณค่าทางสังคม พบว่าธนาคารปูม้า บางเสร่ เกิดจากการร่วมมือร่วมใจ ความไว้วางใจในการทำงานกันของหลาย ๆ ฝ่ายในชุมชน โดยยึดถือความต้องการของชุมชนเป็นหลัก นำไปสู่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน พากันคิดพากันทำ พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยน คุณค่าทางศาสนาของธนาคารปูม้า บางเสร่ เกิดขึ้นจากความเสียสละของชาวประมง ไม่จำหน่ายสัตว์ที่กำลังขยายพันธุ์และไม่จับสัตว์น้ำก่อนวัยอันสมควรแก่การบริโภค ยอมสละแม่ปูไข่ลงทะเล หรือเสียสละเวลานำแม่ปูไข่มาฝากธนาคารปูแทนการนำไปจำหน่าย และคุณค่าทางเศรษฐกิจการนำปูม้ามาประกอบอาหารในครัวเรือน เป็นวิธีการสร้างเศรษฐกิจระดับฐานล่างของชุมชน หรือการประกอบอาหารจากปูม้า ทำให้กลุ่มแม่บ้านชาวประมงมีรายได้จากการจำหน่าย สอดคล้องกับ ภรสรัญ แก่นทอง (2562) ที่ศึกษาคุณค่าของลิเกต่อการพัฒนาสังคม พบว่าลิเกเกิดจากพิธีการสวดบูชาพระอัลเลาะห์ของชาวมุสลิม ชาวมุสลิม เชื่อว่าเป็นชั้นสูงสุดของธรรมะ และคุณค่าของลิเกต่อการพัฒนาสังคม ได้แก่ 1) คุณค่าด้านเศรษฐกิจสร้างรายได้สร้างอาชีพแก่ตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างเศรษฐกิจต่อชุมชน สังคม พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ 2) คุณค่าด้านวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตนในสังคม 3) คุณค่าด้านศาสนา ทำนุบำรุงศาสนา ปลูกฝังคุณธรรมในสังคม

3. คุณค่าด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรมของธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ มีรายละเอียดดังนี้ คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ เป็นความงดงามที่เกิดจากความสบายตา ความเพลิดเพลินกับการเห็นวงจรชีวิตของสัตว์ การปล่อยลูกปูม้าของธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ ทำให้ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เกิดความงดงามทางธรรมชาติ ได้ทั้งทะเล คุณค่าทางศาสนา เป็น

ภูมิปัญญาความเชื่อเรื่องของกรรมและผลของกรรม เมื่อคนในชุมชนมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ยอมสละแม่ปู่ไข่คนละตัว ทำให้ชุมชนมีลูกบูม้าเกิดขึ้นมาอย่างมหาศาล มีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ชาวประมงมีอาชีพที่ยั่งยืนเป็นผลตอบแทน และคุณค่าทางปัญญาของธนาคารปูม้า บางเสร่ เป็นแหล่งเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกต่อการศึกษานักเรียน นักศึกษา และผู้ที่มาเยี่ยมชมทั่วไป แหล่งเรียนรู้นี้เกิดจากการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับธนาคารปูม้าจากตัวบุคคล ซึ่งเป็นวิทยากรชาวประมงมาพัฒนาชุมชน โดยใช้กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ส่งต่อให้คนหลายกลุ่มในชุมชนได้รับรู้ จนเกิดกระบวนการนำไปพัฒนาเป็นจารีต ประเพณีวัฒนธรรม นำไปสู่ความภาคภูมิใจและการใช้ประโยชน์ในชุมชนของตน สอดคล้องกับ ขวัญนภา สุขคร และคณะ (2562) ที่ศึกษากระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน ตำบลผาปิง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง พบว่ายุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนตำบลผาปิงแบบมีส่วนร่วมมี 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การจัดการองค์ความรู้ชุมชนและการบูรณาการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนโดยใช้กระบวนการเชิงคุณค่าเป็นฐานในการพัฒนา 2) เสริมสร้างศักยภาพการจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม วิถีอัตลักษณ์ 3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยใช้ฐานภูมิปัญญาของชุมชน และ 4) เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาชุมชนในทุกมิติอย่างสมดุลโดยใช้ฐานภูมิปัญญาและนวัตกรรม และคุณค่าด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และทรัพยากรในชุมชนเป็นตัวเชื่อมให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเป็นเครือข่าย

4. คุณค่าด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติของธนาคารปูม้า ชุมชนบางเสร่ เป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากคุณค่าทางสังคม และคุณค่าทางเศรษฐกิจพบว่า ชาวประมงเห็นความสำคัญว่าการทำธนาคารปูม้าเป็นกิจกรรมที่อนุรักษ์ทรัพยากรปูม้า โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การพัฒนารูปแบบวิธีการที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง ดังนั้นกระบวนการขยายผลองค์ความรู้ในพื้นที่เพื่อพัฒนาหรือสร้างธนาคารปูม้าในระดับพื้นที่จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ธนาคารปูม้าแห่งนี้จึงจะดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จได้ จึงนับได้ว่าเป็นคุณค่าทางสังคม ส่วนคุณค่าทางเศรษฐกิจพบว่า การจำหน่ายและแปรรูปปูม้า เป็นการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อชม “ศูนย์การเรียนรู้เพาะพันธุ์ปูไข่” สอดคล้องกับ ไกรวัล ขวัญอ่อน, พิราพร นุชประเสริฐ, วิภาวี พิทักษ์กมลพันธ์, พรธวัช ขำงาม และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) ที่ศึกษาแนวทางการสร้างความยั่งยืนของกิจกรรมธนาคารปูม้า ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่าโครงการกิจกรรม

ธนาคารปูม้า นอกจากจะมีกิจกรรมหลัก ๆ คือการเพิ่มจำนวนปูม้าแล้ว ทางโครงการยังเปิดให้บุคคลที่สนใจทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาศึกษาดูงานภายในธนาคารปูม้าอีกด้วย ทำให้ธนาคารปูม้าดำเนินโครงการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2. แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษาชุมชน บางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการจัดการความรู้ ด้านการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน และด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ของชุมชน ซึ่งสิ่งสำคัญในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนและ ทำให้กิจการงานต่าง ๆ ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นเกิดจากการได้รับความร่วมมือจากบุคคลในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลรักษา ส่งเสริม สนับสนุน และต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มาเยี่ยมชมให้ช่วยกันส่งเสริม และรักษาสภาพแวดล้อมทางทะเลของทะเลบางเสร่ สอดคล้องกับ Parris & Kates (2003) ที่ศึกษาการกำหนดลักษณะและการวัดการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่าการกำหนดลักษณะและการวัดการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมีส่วนที่มาจากดัชนีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกำหนด การบอกเล่าประชาสัมพันธ์ แบ่งปันข่าวสารต่อ ๆ กันนั้น ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้คนรุ่นต่อ ๆ ไป ได้ตระหนักรู้ ภาควิชาใจในท้องถิ่น และสืบทอดองค์ความรู้จากคนรุ่นเก่าสืบทอดไป สอดคล้องกับ ชลพรรณ ออสปอนพันธ์, ภาวิช ลิ้มประยูร, สุเทพ สุสาสนี, สวัสดิ์ พุคณะ และละเว รัตนวรา (2561) ที่ศึกษาโครงการวิจัยเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านจันทบุรีและตราดด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน พบว่าแนวทางการเพิ่มศักยภาพ คือ 1) กิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มประมงพื้นบ้าน มหาวิทยาลัย ชาวบ้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น 2) ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณ 3) กลุ่มประมงพื้นบ้านควรดำเนินงานแบบเครือข่ายมากกว่าการดำเนินงานเพียงลำพัง 4) เพิ่มการอบรมเกี่ยวกับกฎหมายประมงและเครื่องมือประมง และ 5) เครือข่ายประมงพื้นบ้านต้องดำเนินการประชุมอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนควรมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับธนาคารปูม้า บางเสร่ ให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมคุณค่าด้านทุนสถาบัน
2. สถานศึกษาควรจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาหรือบูรณาการใน

รายวิชาอื่น ๆ เพื่อเป็นการต่อยอดธนาคารปูม้า บางส่วนให้เกิดความยั่งยืนและเพื่อส่งเสริมคุณค่าด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม

3. การประชาสัมพันธ์จัดทำเพจเพื่อส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ร่วมกันใช้ทรัพยากรทางทะเลนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำร้ายทรัพยากรทางทะเล และร่วมมือกันรักษาสภาพแวดล้อมทางทะเลให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แม่ปูไข่นอกกระดองต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยและแนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมด้านทุนสถาบัน เพื่อค้นหาแนวทางที่หลากหลายและเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ

2. ควรศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งเกิดการดำเนินงานของธนาคารปูม้าอย่างยั่งยืน และตระหนักในคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม

3. ควรนำไปต่อยอดในเรื่องการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในสังคมไทยเพื่อขับเคลื่อนให้ธนาคารปูม้า ได้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่องยังคนรุ่นต่อไป และเป็นการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมด้านทุนมนุษย์

บรรณานุกรม

กรมประมง. (2560). *สถิติการประมงแห่งประเทศไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www4.fisheries.go.th/local/index.php/main/site/strategy-stat> [2564, 18 มกราคม].

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). *ประชากรสูงอายุไทย : ปัจจุบันและอนาคต (เอกสารประมวลสถิติด้านสังคม 1/2558 (พฤศจิกายน))*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กิ่งแก้ว สุวรรณศิริ. (2558). *รูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อการจัดทำแผนชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไกรวัล ขวัญอ่อน, พิราพร นุชประเสริฐ, วิภาวี พิทักษ์กมลพันธ์, พรธวัช ขำงาม และพิทักษ์ศิริวงศ์. (2559). แนวทางการสร้างความยั่งยืนของกิจกรรมธนาคารปูม้า ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University*, 9(1), pp. 456-469.

ขวัญภา สุขคร, เสาวธาร สมานิตย์, สิทธา พงษ์ศักดิ์, จิตติวรญา ไยสาลี, สิริณัฐเศรษฐ์ สุภาจันทร์สุข, ไพฑูรย์ ตูทานนท์ และพัชพร วิภาศรีนิมิต. (2562). **รายงานวิจัย กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็ง และยั่งยืนของชุมชน ตำบลผาป๋าง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

ชลพรรณ ออสปอนพันธ์, ภาชิต ลิ้มประยูร, สุเทพ สุสาสนี, สวัสดิ์ ฟูคณะ และละเว รัตนวาร์. (2561). โครงการวิจัยเพิ่มศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านจันทบุรีและตราด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงและ ภูมิปัญญาชาวบ้าน. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**, 12(3), หน้า 160-169.

ณัฐชา ผิวเงิน. (2554). **บทบาททุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนบ้านปลาคล้าว ตำบลปลาคล้าว อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภรสรณ์ แก่นทอง. (2562). **คุณค่าของวิถีต่อการพัฒนาสังคม**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาและการพัฒนาสังคม, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศนิสา ใจเจริญ. (2562). **รูปแบบการจัดการความรู้ที่ส่งเสริมคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติ เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติใน จังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2561). **ธนาคารปูม้า** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.nrct.go.th/crabbank> [2564, 18 มกราคม].

สำนักงานเทศบาลตำบลบางเสร่. (2563). **ประวัติของตำบลบางเสร่**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangsaray.go.th/%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%B9%E0%B8%A5%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B9%84%E0%B8%9B.html> [2564, 18 มกราคม].

Everett, Walter G. (1900). The relation of ethics to religion. *The International Journal of Ethics*, 10(4), pp. 479-493.

Parris, Thomas M., & Kates, Robert W. (2003). Characterizing and measuring sustainable development. *Annual Review of environment and resources*, 28(1), pp. 559-586.